Sessiz sinemanın dahisi: Charlie Chaplin

Yazan: SABRİYE AŞIR

Charles Spencer Chaplin (Charlie Chaplin), 16 Nisan 1889 tarihinde Londra'nın fakir semtlerinden birinde doğdu. Babası çok yönlü bir vokalist, annesi ise Lily Harley sahne adıyla bilinen ve özellikle opera alanında ünlü olan, aktris ve şarkıcıydı. Üç yaşına bile gelmeden annesiyle babası ayrılan Charlie, daha çocukken sahnede görünmeye başlamıştı. Annesi, bir sahne performansı sırasında sesini kaybetmiş ve hemen ardından yaşadığı ekonomik zorlukların da etkisiyle psikolojik sorunları artmıştı.

Onun bir rehabilitasyon merkezine yatırılmasının ardından çocukları Charlie ve Sydney, babalarının yanına gönderildi. Charlie henüz 10 yaşında iken, babası alkol bağımlılığı nedeniyle 37'sinde hayatını kaybetti. Annesi tedaviden sonra Charlie'nin kız kardeşiyle birlikte bir bakımevine yerleşti. Geçirdiği zorluklarla dolu yoksul günler yaşı hayli küçük olan Charlie'de, derin izler bıraktı. Charlie daha sonra aileden gelme yetenek ve alışkanlığın da etkisiyle tiyatrolarda ve müzikhollerde çalışmaya başladı. On altı yaşındayken bir Sherlock Holmes yapıtı olan West End'de Billy karakterini oynadı. Charlie 24'ündeyken, film yapımcısı Mack Sennett tarafından keşfedildi. Hemen ertesi yıl da sessiz ve ilk filmi olan Making a Living ile sinemaya adım attı. Bir yıl boyunca 35 filmde rol alan Charlie'nin ünü hızla yayıldı. Yazdığı ve oynadığı 12 filmlik seri komediler de başarılı oldu ve sevildi. Kendi film şirketini kurarak sinema filmleri çekmeyi sürdürdü.

Teknolojik ilerlemenin ve makinelerin, insanları yoksullaştırmak yerine her bireyin faydalanabileceği daha mutlu bir hayat sunması gerektiğini savundu.

Filmlerinde bol pantolonu, sıkı bir frak ceketi, melon şapkası, bastonu, göz makyajı ve topukları birbirine yakın, iki yana açılmış ayaklarıyla akıllara kazınan 'Şarlo' karakterine hayat verdi. Hızlı yürüyüşü 'Şarlo gibi seğirtmek' kavramını dile yerleştirdi. Sessiz sinema ile dünyayı kendisine hayran bıraktı. İngiliz Kraliçesinden şövalye unvanı aldı, iki Oscar kazandı. Charlie, filmlerinde her zaman sol görüşe sempati duyduğunu hissettirdi. Kötü yönetim politikalarına göndermeler yaptı, filmle-

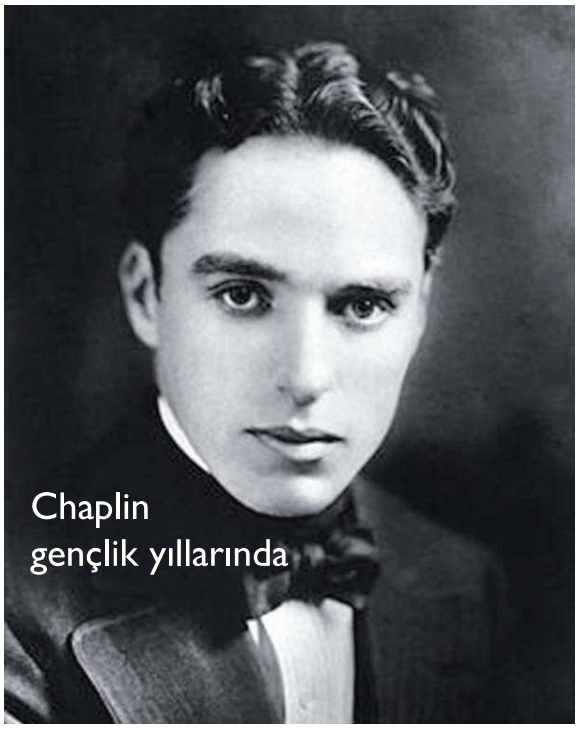

Chaplin gençlik yıllarında

rinde insanın tek tipleştirilmesine, yoksulluğa, işçilerin ve fakir halkın durumuna dikkat çekti. Teknolojik ilerlemenin ve makinelerin, insanları yoksullaştırmak yerine her bireyin faydalanabileceği daha mutlu bir hayat sunması gerektiğini savundu.

Sinemanın ilk dehalarından biri olan Charlie, o dönemin şartlarıyla yapılan filmlerinde, bugün bile teknik ve kurgu bakımından insanı şaşırtan ve hayran bırakan yöntemler kullandı. Sinema tutkunlarının arkasından sık sık "Kim bilir, bugün yaşıyor olsa, neler yapardı?" sorusunu sormasına neden oldu. Düşüncelerini de filmlerine açıkça yansıtması, başına iş açsa da pek umurunda olmadı. Trajikomik anlatımıyla Nazi Almanya'sı ile dalga geçen The Great Dictator'de kararları ve yönetimiyle ülkesini kırıp geçiren diktatör Adenoid Hynkel'i canlandırdı.

Yanlışlıkla Hitler'in yerine geçen Yahudi bir berberi canlandırdığı bu filmde, faşizm ve diktatörlüğe göndermeler yaptı. Sonraları ise Modern Times ve bu film nedeniyle ABD'de hakkında bir karalama kampanyası yapıldı. ABD'den kovulmuş, ancak bu üykeye tepkisi nedeniyle zaten ABD vatandaşlığını reddetmişti.

Charlie Chaplin, bol pantolonu, sıkı bir frak ceketi, melon şapkası, bastonu, göz makyajı ve iki yana açılmış ayaklarıyla akıllara kazınan 'Şarlo' karakterine hayat verdi.

Mizahını ezilenlerin silahı olarak kullanan Charlie'nin hayatında, filmler dışında da mizah hep vardı. Charlie Chaplin'nin benzerleri yarışmasına kendisinin de katılarak bu yarışmada altıncı olması, sinema tarihinin en ilginç olayları arasında yer aldı.

Ölümünden sonra naaşı İsvire'li bir grup tarafından fidye için kaçırıldı.

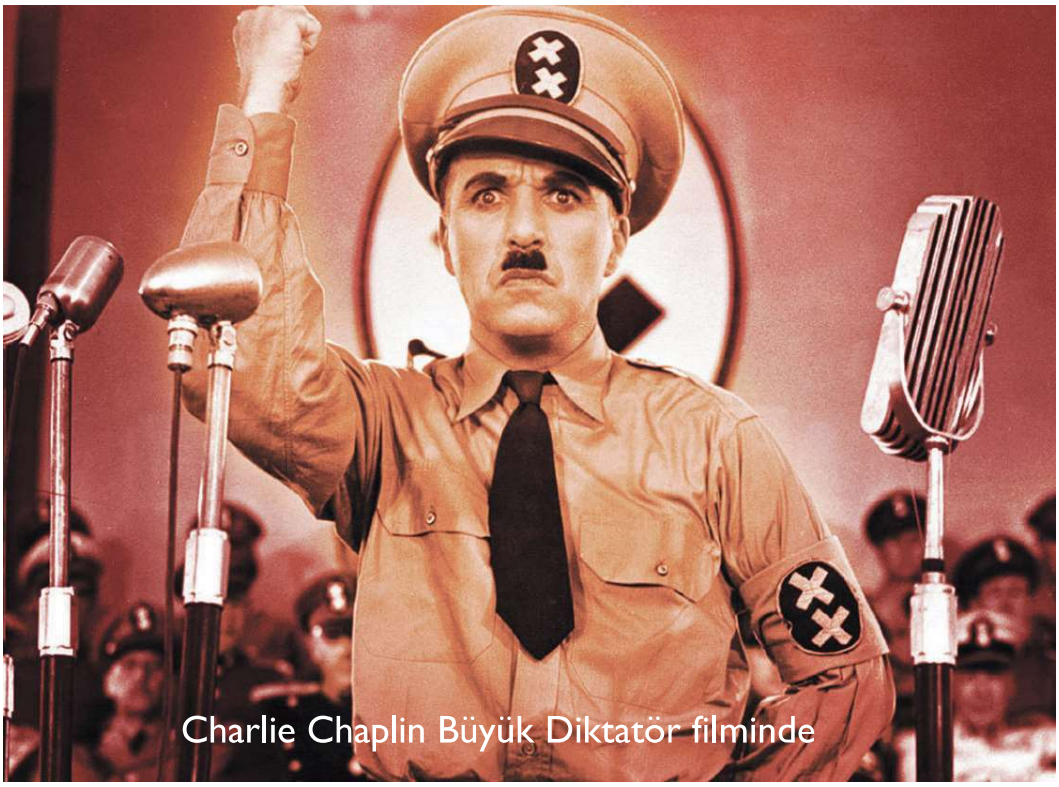
Charlie Chaplin Büyük Diktatör filminde

Ancak fidyeciler amaçlarına ulaşamadı, Charlie'nin naaşı 11 hafta sonra Geneva Gölü'ünün derinliklerinden çıkarılıp tekrar mezarına defnedildi.

İşte sinemanın 'modern palyaçosu' Charlie'nin, 1940 yapımı Hitler'in faşist politikasına dokundurduğu gelmiş geçmiş en iyi filmlerden olan Büyük Diktatör'de, miting sahnesindeki, zihinlerde yer eden o final monoluğu:

"Üzgünüm... Ama ben imparator olmak istemiyorum. Bu benim işim değil. Kimseye hükmetmek ya da boyun eğdirmek istemiyorum. Elimden gelirse, herkese yardım etmek isterim. Yahudi olan, olmayan, zenci ve ya beyaz... Hepimiz karşımızdakine yardım etmek isteriz. İnsanların yapısı böyledir. Biz birbirimizin mutluluğu için yaşamayı isteriz, kötülüğü için değil. Birbirimizden nefret etmek ve hor görmek istemeyiz. Bu dünyada herkese yetecek kadar yer var. Ve toprak hepimizin ihtiyacını karşılayacak kadar bereketlidir. Yaşam biçimimiz özgürce ve güzel olabilir... Ama biz yolu yitirdik. Açgözlülük insanların ruhunu zehirledi, dünyayı bir nefretle kuşattı, hepimizi kaz adımlarıyla sefaletin ve kanın içine sürükledi. Hızımızı artırdık ama bunun tutsağı olduk. Bolluk getiren makineleşme bizi yoksul kıldı. Edindiğimiz bilgiler bizi alaycı yaptı; zekamızı ise katı ve acımasız. Çok fazla düşünüyoruz ama çok az hissediyoruz. Makineleşmeden çok insanlığa muhtacız. Zekâdan çok iyilik ve anlayışa muhtacız. Bu değerler olmadan hayat korkunç olur. Her şeyimizi yitiririz.

Uçaklar ve radyo, bizleri birbirimize yaklaştırdı. Bu buluşların varoluş nedeni, doğaları gereği insanın içindeki iyiliği ortaya çıkarmak, evrensel kardeşliği oluşturmak ve hepimizin birleşmesini sağlamaktır. Şu anda bile sesim dünyadaki milyonlarca insana, acı çeken milyonlarca kadın, erkek ve küçük çocuğa, suçsuz insanları hapse atan, işkence eden bir sistemin kurbanlarına ulaşıyor. Beni işitenlere şunu söylemek istiyorum:

Umutsuzluğa kapılmayın!
Üstümüze çöken bela, vahşi bir hırsın,

insanlığın gelişmesinden korkanların duyduğu acının bir sonucudur. İnsanlardaki bu nefret duygusu geçecek ve diktatörler ölecektir ve halktan aldıkları güç, yine halkın eline geçecektir. Son insan ölene kadar, özgürlük asla yok olmayacaktır.

Askerler!.. Kendinizi bu vahşilere teslim etmeyin. Sizleri hakir gören ve esir eden, hayatlarınızı yönetmeye çalışan, ne yapmanız, ne düşünmeniz, ne hissetmeniz gerektiğini size emredenlere; sizleri bir hayvan terbiye eder gibi şartlandırıp topun ağzına sürenlere boyun eğmeyin. Bu doğa dışı, makine kafalı, makine kalpli adamlara boyun eğmeyin... Sizler birer makine değilsiniz! Sizler hayvan değilsiniz! Sizler insansınız. Kalbiniz insanlık sevgisiyle dolup taşmaktadır. Nefret etmeyin! Yalnızca sevilmeyenler nefret eder. Sevilmeyenler ve doğaya aykırı olanlar… (...)

Sizler insansınız. Kalbiniz insanlık sevgisiyle dolup taşmaktadır. Nefret etmeyin! Yalnızca sevilmeyenler nefret eder. Sevilmeyenler ve doğaya aykırı olanlar

St. Luke *İncili'nin on yedinci bölümünde şunlar yazılıdır: Cennet insanların içindedir. Tek bir insan ya da bir zümrenin değil, tüm insanların içinde, sizin içinizdedir. Güce siz insanlar sahipsiniz. Makineleri yapacak güce, mutluluğu yaratacak güce, bu hayatı özgür ve güzel kılacak güce sizler sahipsiniz. Bu hayatı olağanüstü bir maceraya çevirecek olan yine sizlersiniz.*

Öyleyse, demokrasi adına haydi bu gücümüzü kullanalım, haydi birleşelim…

Yeni bir dünya için savaşalım, insanca bir dünya için… Herkese yaşama şansı verecek, gençlere gelecek, yaşlılara güvenlik sağlayacak bir dünya için savaşalım.

Zalimler de böyle sözler vererek iktidara geldiler. Ama yalan söylediler! Sözlerini tutmuyorlar. Hiçbir zaman da tutmayacaklar! Diktatörler kendilerini özgürleştirir ama halkı esarete mahkûm ederler.

Haydi, şimdi bu sözleri tutmak, dünyayı özgürleştirmek için savaşalım, ulusal sınırlar olmadan yaşayabilmek için, hırstan, nefretten ve hoşgörüsüzlükten kendimizi arındırmak için… Sağduyulu bir dünya için savaşalım. Bilimin ve gelişmenin bütün insanlığa mutluluk getireceği bir dünya için savaşalım. (...) •